

Landgoedwandeling Haarle

Auteur: Marycke Naber

Sallandse heuvelrug, landgoed De Sprengenberg met bos en hei

Een prachtige wandeling met veel bos en hei over landgoed De Sprengenberg met het opvallende landhuis, ook wel de Palthetoren genaamd, veel rododendronstruiken en het 'heksenhuisje'.

Dit is een van de twaalf rondwandelingen die zijn gepubliceerd in 'De mooiste landgoedwandelingen in Salland' van Uitgeverij Gegarandeerd Onregelmatig.

Routebeschrijving

Start: bushalte 't Kruuspunt, Haarle. Afstand 12 km

NB Raadpleeg de dienstregeling van de bus!

- Loop vanaf de bushalte naar het kruispunt, daar LA, Kerkweg. Ga ter hoogte van hotel-restaurant De Haarlerberg RA over het klinkerpad.

Aan de linkerkant staat de RK St. Sebastianuskerk. Na de Reformatie is Haarle katholiek gebleven. Missen werden in de 17e eeuw opgedragen in schuilkerken, door de hier ondergedoken pastoor Verheij?denuit Raalte en door paters uit het westen van Salland. De moerassen en heidegebied tussen Haarle en Raalte zijn in die tijd voor een belangrijk deel in cultuur gebracht door vanuit de IJsselstreek uitgeweken katholieken. In de 18e eeuw was er een schuurkerk. De eerste echte dorpskerk uit 1793 had een dak van stro. Deze werd opgevolgd door respectievelijk een kerk uit 1857, een neogotische kerk uit 1916 en de huidige kerk uit 1964.

- Loop RD, ga aan het eind van de straat RA en meteen LA door de voetgangerssluis over het graspad, Roeterinkspad.

1. Ga aan het eind LA, een karrenspoor, aan het eind daarvan RA, een asfaltweg, na de boerderij met wit voorhuis LA.

Dit is boerderij De Pas. Er tegenover heeft vanaf ca. 1750 een gelijknamige herberg gestaan, die rond 1860 is afgebrand. Aan het begin van de 19e eeuw werden er markevergaderingen gehouden. De marke was een collectief van grotere boeren die gezamenlijk het beheer en gebruik van hun gemeenschappelijke gronden reguleerden. Toen in de 19e eeuw de kunstmest was uitgevonden, waren heidegebieden niet meer nodig om schapen te laten grazen voor de mest. Grote delen ervan werden toen aangekocht door Twentse textielbaronnen.

De huidige boerderij is in 1891 gebouwd, met een koeien- en paardenstal. Bij een verkoping in een café te Raalte in 1898 werd deze met enige percelen bos en hei

verkocht aan Arnold Albert Willem van WulfftenPalthe, medeoprichter van de ververij en chemisch wasserij Gebroeders Palthe, tegenwoordig Palthe Stomerijen. Dat was het begin van landgoed De Sprengenberg. De luiken van de boerderij zijn groen met ronde gekantelde zandlopers in de kleuren rood en geel, de kleuren van de familie Palthe. In de stal bij het huis komt eind 2017 een theeschenkerij met informatiecentrum van Natuurmonumenten. De schuur uit 1905 er tegenover wordt een dagverblijf voor cliënten van zorgboerderij De Schurinkshoeve te Haarle, met moestuin en dieren.

- Ga meteen RA, Sprengengerweg. Ga bij de kruising RA, Paltheweg, bij de driesprong LA, Oude Deventerweg.

2. Volg deze weg met de bocht naar rechts, ga het 1e bospad LA langs een afsluitboom, dan het 2e kronkelendepad LA, aan het eind RA, een zandweg met fietspad.

Na de bocht naar links heb je uitzicht op Huis De Sprengenberg oftewel de 'Palthetoren'. De achthoekige theekoepel uit 1898 is links vooraan te zien. De rest van het huis, ontworpen door architect Karel Muller, is van 1903 tot 1910 gebouwd. Het was zelfvoorzienend met een put en windmolen en voorzien van de nieuwste snufjes, zoals een lift in de toren en centrale stoomverwarming. De toren was als gastenverblijf en watertoren in gebruik, met in het zijtorentje een sterrenobservatorium. Als windvaan heeft het een korhoen, die toentertijd nog algemeen was, maar tegenwoordig in Nederland bijna uitgestorven. Aanvankelijk was het huis bedoeld als jacht- en vakantiehuis, maar later ging Palthe er zelf wonen. Zijn reumatische echtgenote had namelijk baat bij de droge omgeving. Palthe had vanaf 1913 op de naastgelegen heide een eigen vliegveldje.

Het huis werd tot 1962 bewoond door een van de dochters van Palthe. Tegenwoordig is het met het omringende gebied van 40 hectare in bezit van de Stichting Huis Bergh. Het wordt in stand gehouden door de afstammelingen van de oorspronkelijke bewoners, die het als vakantiehuis in gebruik hebben. De rest van het landgoed is sinds 1984 in bezit van Natuurmonumenten. Grote stukken bos zijn weer gerooid, niet alleen om de korhoen te behouden, maar ook ten behoeve van de bijzondere hagedissen, insecten en insecteneters.

3. Ga de 1e zandweg LA. Deze kruist de 1,5 kilometer lange beukenlaan, die uit veiligheidsoverwegingen niet meer voor het publiek toegankelijk is. Ga vlak voor de hei LA.

De naam Sprengenberg is afgeleid van de bronnetjes die in het bos ten zuiden van huis De Sprengenberg verscholen zijn. Volgens de overlevering zou in een van deze poelen een kapel verzonken zijn. In de kerstnacht zou men de klokken nog kunnen horen luiden.

- Houd rechts aan, ga voor het bord 'verboden toegang' met zicht op het jachttopzienshuis RA, dan het 1e pad RA. Houd links aan, ga aan het eind LA.

4. Loop direct na de afsluitboom RA naar het 'heksenhuisje', het voormalige badhuisje bij de als zwemgelegenheid gegraven kuil, die tegenwoordig droog staat.

De rododendrons op het landgoed zijn afkomstig van de kwekerij die hier van 1965 tot 1992 heeft bestaan. Deze is gestart door de oudste kleinzoon van A.A.W. Palthe, samen met een Nijverdalse kweker.

- Volg het pad naar links tussen de rododendronstruiken door, blijf daarna RD lopen, ga aan het eind RA.

- Loop bij de kruising RD, ga aan het eind LA, bij de kruising RD, aan het eind van de laan RA.

- Houd links aan langs de rand van de hei. Verderop heb je mooi zicht op de Grote Koningsbelt, met zijn 75,5 meter de hoogste top van de Sallandse Heuvelrug.

5. Ga aan het eind LA, een karrenspoor met fietspad, dan het 1e zandpad RA. Dit stuk van de Sallandse Heuvelrug is in bezit van Staatsbosbeheer.

- Houd rechts aan en blijf RD lopen over het karrenspoor, zijpaden negeren. Ga na de bocht naar links bij de driesprong (bij wandelpaal F77) schuin RA.

- Verderop heb je zicht op de 63,2 meter hoge Haarlerberg. Ga het 1e pad LA (bij wandelpaal F79).

6. Loop bij de kruising RD. Pad naar links negeren, ga aan het eind schuin RA, een breed bospad. Steek de zandweg met fietspad over en loop RD over het karrenspoor.

Je bevindt je weer op het terrein van Natuurmonumenten en passeert een schaapskooi uit 1957, een zogenaamde potstal. Eeuwenlang was dit een gebruikelijk systeem: de schapen graasden overdag op de hei en verbleven 's nachts in de stal. De uitwerpselen werden vermengd met heideplagsel. Als de stal vol was, werd de inhoud gebruikt om het bouwland te bemesten. De stal is niet meer als zodanig in gebruik.

- Ga aan het eind LA over de zandweg, al gauw een karrenspoor. Ga na de bocht naar rechts het 1e graspad RA over de Haarler Enk ('Struinp pad').

7. Het pad maakt een bocht naar links het bos in, daar een bocht naar rechts, waarna het overgaat in een graspad respectievelijk smal pad.

- Ga aan het eind LA langs de asfaltweg, dan het 1e tegelpad RA door een voetgangerssluis, Wolterinksweg.

- Loop RD en ga na huisnr. 29 LA over het voetpad. Ga aan het eind RA (Kerkweg), bij het kruispunt RA naar de bushalte. (Op verzoek stopt de bus voor hotel-restaurant De Haarlerberg)

Praktische informatie

Heuvelachtig gebied met bos en hei. 85% onverhard

Eten en drinken

Hotel-restaurant De Haarlerberg, Kerkweg 18, Haarle, 0548-595254, haarlerberg.nl

Herberg De Pas, Molenweg 2, Haarle, herbergdepas.nl

Kijken

Informatiepunt van Natuurmonumenten, Molenweg 2, Haarle

Overnachten

Hotel-restaurant De Haarlerberg, zie bij Eten en drinken

B&B Heanigan, Raalterdijk 1a, Haarle, 0548-595294, vakantieboerderijsalland.nl

B&B De Kleine Kolonel, Oude Deventerweg 7, Haarle, 0548-546008,

dekleinekolonel.nl

Openbaar vervoer

Bushalte 't Kruuspunt, buurtbus 513 Raalte-Nijverdal. Niet in het weekend

Parkeren

In de buurt van de bushalte

Parkeerplaatsen tegenover hotel-restaurant De Haarlerberg

Deze wandeling is als pdf-bestand met topografische kaart en gps-track te vinden op Wandelzoekpagina: www.wandelzoekpagina.nl/wandeling/landgoedwandeling-haarle/16600/. Reactie, opmerkingen en aanvullingen zijn welkom op Wandelzoekpagina.

In 'De mooiste landgoedwandelingen Salland' beschrijft Marycke Naber 12 rondwandelingen van 10 tot 15 km over 28 landgoederen in het afwisselende Salland, van Ommen tot Diepenveen en de Sallandse Heuvelrug. Naast recente foto's van natuur en cultureel erfgoed bevat de wandelgids historische afbeeldingen van de meeste landhuizen. Tevens heeft Marycke per route bewoners ofwel beheerders van een landgoed geïnterviewd. De gids is te zien en te bestellen op www.gegarandeerdonregelmatig.nl.

**DE MOOIESTE WANDELINGEN ZIJN
OPGENOMEN IN PRACHTIGE
WANDELGIDSEN.**

€ 14,95

128 PAGINA'S WANDELPLEZIER!

DE MOOIESTE WANDELGIDSEN VAN NEDERLAND BESTEL JE OP WWW.GEGARANDEERDONREGELMATIG.NL

4 **Neem een abonnement!**
Meer dan 1500 wandelkaarten
www.wandelzoekpagina.nl/abonnement

voor slechts
€ 12,50